

SAKSFRAMLEGG**Saksbehandler: Knut Berg**

<i>Saksnr</i>	<i>Utvalg</i>	<i>Møtedato</i>
	Planutvalget - Ørland kommune	

Igangsetting av planarbeid - Kommunedelplan for gang- og sykkelveger i Ørland**Sakens bakgrunn og innhold**

Ørland kommune ønsker i samarbeid med Ørland kultursenter å starte arbeidet med en egen kommunedelplan for gang-, sykkel- og opplevelsesveier på Ørland.

Utsikt over den i dag private Brynveien fra Austrått til Brekstad og Storfosen

Mål for prosjektet

Ørland kommune ønsker å starte opp arbeidet med en egen kommunedelplan for gang- og sykkelstier. I forkant av dette har Ørland kultursenter lagt en plan for gjenåpning av historiske veiløp i Austråttområdet. Målet med dette er å etablere et nytt system av gang-

sykkel- og opplevelsesveier som knytter de viktigste attraksjonene i Austråttområdet sammen med Brekstad og de største tettstedene i østre del av Ørland kommune. Et tilleggsmål for dette arbeidet er å få etablert en ny bilfri skolevei for barn fra Ottersbo til Opphaug, etablere en komplett gang- og sykkelvei fra Brekstad til Austrått og en tilsvarende gang- og sykkelvei langs Balsneselva fra Brekstad til Rusasetvatnet.

Modellen for arbeidet er å gjenåpne historiske traseer som kan danne vel så effektive forbindelser mellom de moderne tettstedene enn bilveiene. Der hvor de historiske veiene ikke kan fungere som gode transportårer kan nye traseer anlegges i forlengelsen av de gamle. Det er nå fastlagt en plan for gang- og sykkeltrase langs bilveien fra Uthaug, via Hårberg og til Brekstad. Det som da mangler for Uthaug del er en effektiv gang- og sykkelvei for skolebarn fra Uthaug til Opphaug. En mulighet kunne ha vært å se om det finnes eldre veiløp også mellom disse to tettstedene uavhengig av den nåværende bilveien. Dette for å lede myke trafikanter bort fra biltrafikken og anlegge en mer effektiv kommunikasjon mellom Uthaug og skolestedet enn bilveien.

Et ønske fra Ørland kultursenters side er at de første prioriterte traseene blir de nedenfor beskrevne veiene mellom Brekstad, Austrått, Rusasetvatnet, Opphaug og Ottersbo samt skoleveien mellom Uthaug og Opphaug. Den planlagte gang- og sykkeltraseen mellom Uthaug og Brekstad har en egen framdrift og prioritet og trenger ikke å utredes eller endres i dette arbeidet. Den videre beskrivelsen synliggjør hvordan Ørland kultursenter har sett for seg utviklingen av nye- og oppgradering av eksisterende traseer i østre del av kommunen. Dette kan betraktes som en modell som, om ønskelig kan overføres til det videre arbeidet med gang- og sykkelstier i resten av Ørland kommune.

Prosjektet Historiske veier for en ny tid

Prosjektet *Historiske veier for en ny tid* har som formål å gjenåpne og tilrettelegge historiske veiløp som nye gang- sykkel og opplevelsesveier gjennom herregårds- og naturlandskapet rundt Austrått og i andre deler av Ørland kommune. Vi ønsker i tillegg å gi disse traséene en funksjon som et nytt system av gang- og sykkelstier mellom kommunens største boligområder og koble kommunesenteret og kystbyen Brekstad til Ørlands viktigste historiske og naturbaserte attraksjoner. Gjennom landskapstilrettelegging og moderne formidlingsteknikker ønsker vi også å ”åpne” de skulte fortellingene i herregårdslandskapet, områdets vernede og viktige våtmarksområder og sporene av historien i omgivelsene på Ørland.

Beskrivelse av tiltaket og det aktuelle områdets historiske og naturlige resurser

Noen av Norges eldste historisk dokumenterte veiløp har utgangspunkt i Austrått herregård. Langs mer enn halvparten av siktelinjen mellom herregården og Brekstad ligger den såkalte Brynveien som ble anlagt av en av Austråtts fogder som ride- og kjørevei mellom herregårdene Storfosen, Austrått og middelalderkirken på Brekstad på 1640-tallet. Langs denne veien gikk også fram til 1870-årene Norges eldste kjente allésystem som av Gerhard Schønning på 1770-tallet ble beskrevet som over 100 år gammel. (Magne Bruun: Norske hager gjennom 1000 år, 2007). Denne veien er i dag privat og har begrensede bruksmuligheter for allmennheten. Brynveien og den tilkoblede stien til det statlige friområdet Bruholmen går også langs et av Ørlands fire RAMSAR-registrerte våtmarksområder, Hovsfjæra, som i dag er tilrettelagt med et eget fugletårn og en naturscene. Dersom denne stien forlenges fra Bruholmen og helt til Brekstad sentrum vil den også gå langs fuglefeltet i Brekstadfjæra som nå skal utvikles til nok et tilrettelagt område i Ørland våtmarkssystem.

Herregårdslandskap og RAMSAR-områder side om side. Øverst i bildet sees en skogkledd odde som er det statlige friluftsområdet Bruholmen. Våtmarksområdene er RAMSAR-området Hoffsfjæra. Fastlandet deles av Balsneselva som markerer den gamle grensen til Austrått hovedgård. Den snorrette veien over åkrene i bildets nedre del er den såkalte Brynveien fra 1600-tallet som fram til 1870-årene hadde Norges eldste kjente allé av asketrær som strakk seg langs veien til tingstedet Balsnes.

Det eksisterer i dag en opparbeidet gang- og sykkelsti fra Ottersbo til Austrått. Dersom man i tillegg kobler boligfeltet Skankegrenda på Brynveien og fullfører traséen til Brekstad vil man knytte de mest folkerike tettstedene i støyfri sone med størst potensiale for eneboligutbygging til dette veisystemet. Dermed kan opplevelsesveien gjennom herregårdslandskapet og fuglevernomsrådene også bli en effektiv gang- og sykkelsti mellom Ørlands kommunesentrum og kommunens største eneboligfelt. Hele stien fra Brynveien, via Bruholmen samt den ønskede traséen til Brekstad er hovedsakelig privat og bør erverves av kommunen eller sikres med langsiktige bruksavtaler for å kunne opparbeides til fullverdig gang- og sykkelstandard.

Fra Austrått går også en gammel ridevei til Rusaset som var skogvoktergård på herregården fra 1500- til 1700-tallet. Langs Rusasetfjellet kan man se traséen til denne nå gjengrodde veien på grunn av store, delvis sammenraste steingjerder, som kan ha fungert som løpebaner for vilt (Terje Bratberg og Håkon Andersen: *Austrått: En norsk herregårds historie*, 2011).

Sammenrast steingjerde langs Rusasetfjellet. Foto: Ivar Hopen

Med enkle stikkveier kan denne veien kobles til tettstedene Ottersbo og Opphaug og med det lage en bilfri skolevei med gang- og sykkelstandard som vil være kortere for fotgjengere og sykelister enn den nåværende bilveien. Veien passerer da Rusasetvatnet som ble drenert i 1990-årene, men som i dag underlegges en av Norges største naturrestaureringsprosjekter. Restaureringsprosjektet som ledes av Ørland Kultursenter vil gjenetablere et viktig ferskvannsreservoar for Ørland våtmarkssystem, og gjenskape en komponent i kulturlandskapet rundt Austrått da vatnet ble demmet opp som mølledam for herregården på midten av 1600-tallet. I tillegg til kulturlandskapspleie og kulturhistoriske formidlingspunkt ønsker vi å utvikle dette området med egne fugletårn og naturscener samt tilrettelegge for bading, grilling og annen rekreasjon for befolkningen.

Restene av Rusasetvatnet i dag

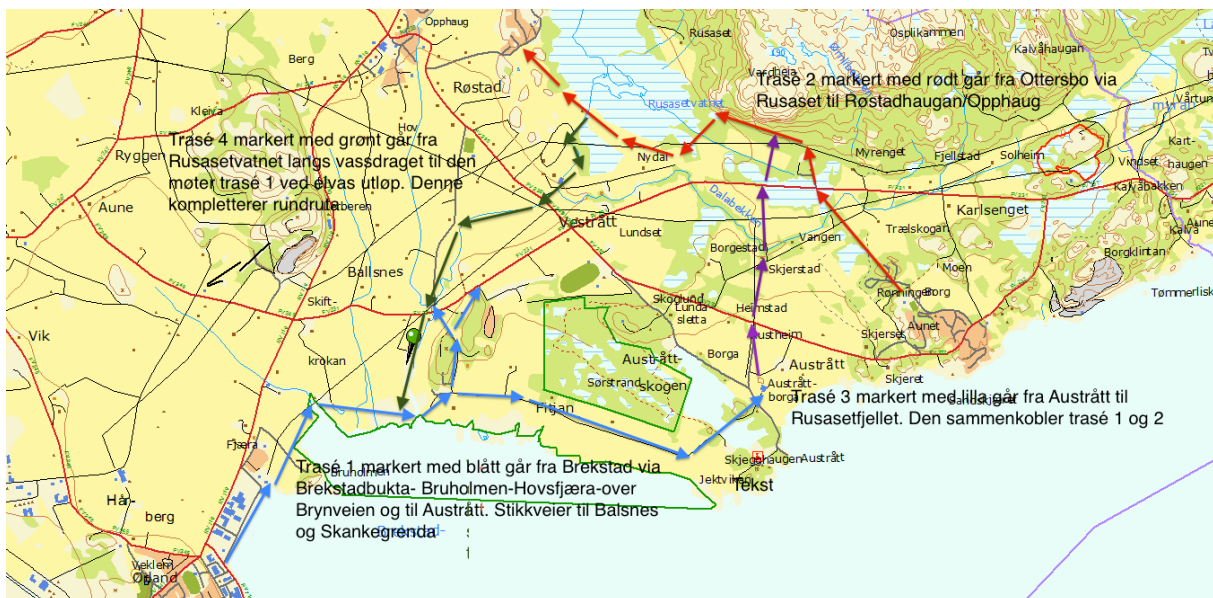

Planen for det restaurerte vatnet med fugleøyer

Ved å gjenåpne herregårdens gamle rideveier kobler man Austrått sammen med gårdens gamle utmarksområder og etablerer en effektiv og opplevelsesrik forbindelse mellom Brekstad, Austrått og Ørland Våtmarkssenters nå største satsningsområde – Rusasetvatnet. Via en delvis opparbeidet sti langs Stamselva og Balsneselva vil man kunne etablere en fullverdig rundtrute som kobles på Brynveien og gang- og sykkelveien langs Hovsfjæra til Brekstad ved Balsneselvas utløp. Dersom også denne stien fullføres og gis fullverdig gang- og sykkelstandard vil den kunne bli en snarvei fra Brekstad og opp til det opparbeidede friområdet på Rusaset.

Stien langs Balsneselva passerer også herregårdens gamle møllested Dalebakken. Her er møllen fortsatt i drift og eierne har gått med på å istandsette fasaden på det gamle møllebygget fra 1870-årene dersom det her utplasseres et formidlingspunkt som setter mølla i sammenheng med Rusasetvatnet og herregården.

Der stien langs elva møter Brynveien ligger herregårdens gamle enkesete, avlsgård og tingsted Balsnes hvor Ørland kultursenter i samarbeid med eieren nå arbeider med restaurering av Ørlands gamle tingstue fra 1700-tallet. Dette prosjektet ble i 2014 støttet med kr. 500 000 av Norsk kulturminnefond og eieren har godkjent at Tingstua brukes av kultursenteret til museal virksomhet og som en formidlingsarena for lokaldemokrati for skolebarn. Ved enkesetet startet også alléen som Gerhard Schønning beskrev i 1770-årene.

Forslag til nye og bedre tilrettelagte gang- og sykkelveier mellom Brekstad-Austrått-Ottersbo-Rusasetvatnet-Røstadhaugen og Opphaug

Austrått er det største friområdet i den støyfrie delen av Ørland kommune og vil følgelig bli brukt mer grunnet både tilflytting og endringer i bruksmønsteret fra den eksisterende befolkningen når støybildet forandrer seg. Det er avgjørende å sikre flere opparbeidede ruter gjennom herregårdslandskapet både for gående og syklende for å avlaste Austråttlunden som i dag er det eneste tilrettelagte området i den aktuelle sonen.

Ved å sikre allmenne ferdselsrettigheter gjennom de aktuelle traséene vil man også legge til rette for mer effektiv bilfri kommunikasjon mellom Brekstad og Ørlands hovedattraksjon: Austråttområdet. Stikkveiene til Ottersbo, Opphaug og Skankegrenda vil i tillegg gi opplevelseseiene en funksjon som et fullverdig system av gang- og sykkelstier mellom Brekstad og kommunens største tettsteder utenfor støysonen i tillegg til at det vil etablere en etterlengtet skolevei mellom tettstedet Ottersbo og skolestedet Opphaug. Det er allerede opparbeidet sykkelsti mellom Ottersbo og fram til nedkjørselen mot Austrått, så med en komplettering av traséen langs Fitjan- Hovsfjæra- Bruholmen-Brekstadbukta og inn til sentrum vil også denne forbindelsen være komplett. Dermed binder man sammen de sonene i kommunen som kommer til å oppleve mest vekst med god gang- og sykkel-infrastruktur og tilrettelegger friområdene mellom disse tettstedene.

Vi ønsker å kultivere landskapet langs disse nye ferdselsårene ved hjelp av kulturlandskapspleie, parkbehandling og moderne formidlingsteknikker. Alle de nye traséene bør få et bestemt preg gjennom særegen allébeplantning eller restaurering av kulturminner langs traséen. Slik tilrettelegging har veivesenet blant annet gjennomført på mange av veiene som kom inn i verneplanen for veier og veirelaterte kulturminner blant annet post- og kongeveiene samt pilegrimsleden.

Rådmannens innstilling:

Planutvalget godkjenner oppstart og kunngjøring av arbeid med kommunedelplan for gang-, sykkel- og opplevelseseier i Ørland slik som beskrevet i rådmannens saksutredning, jfr. plan- og bygningslovens §§ 11-5 og 11-12.